

Valtion ja maakuntien keskustelut aluekehittämisestä

Johtopäätöksiä tammi- helmikuun 2018 keskusteluista

30.3.2018

Keskustelujen pääviestit:

- 1) Alueiden elinvoiman ja kilpailukyvyn kannalta liikenneinfran kunto ja laajakaistan kattavuus haasteena
- 2) Osaavasta työvoimasta pulaa kaikilla alueilla
- 3) Väestön eriarvoisuuden kaventamiseen ja väestön hyvinvoinnin edistämiseen kiinnitettävä huomiota
- 4) Kestävää kasvua rakennetaan maakuntien ja valtion yhteistyössä
- 5) Alueiden välinen yhteistyö ja toimijoiden kumppanuuksien vahvistaminen tukevat alueen menestymistä

1. Saavutettavuus

Saavutettavuus nousi jokaisen maakunnan asialistalle. Muutamissa maakunnista saavutettavuus on selvä vahvuus. Väylien huono kunto oli kuitenkin kaikkien maakuntien yhteinen huoli, erityisesti koska infran kunto uhkaa jo elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä kaikkialla Suomessa.

Digitaalisen saavutettavuuden näkökulmasta useat maakunnat nostivat esille kehittämistarpeet nopean laajakaistan saatavuuteen. Laajakaista tulisi saada mahdollisimman kattavasti, mutta samalla kustannustehokkaasti kaikkien maakuntien asukkaiden ja elinkeinoelämän käyttöön. Suomessa nopea laajakaistayhteys on 52 % kotitalouksista tai yrityksistä. Maaseudulla luvut ovat huomattavasti alemmat. Yritykset eivät voi hyödyntää täysin digitalisaation mahdollisuuksia, jos yhteys ei ole vakaa tai symmetrinen. Nopean laajakaistayhteyden saatavuus vaikuttaa myös yritysten sijoittumiseen ja palveluiden saatavuuteen maaseudulla. Esimerkiksi biotalouden ja matkailun resurssien hyödyntäminen täysimääräisesti edellyttää hyvää saavutettavuutta.

Johtopäätöksiä:

- LVM ja Liikennevirasto jakoivat maakuntien huolen liikenneväylien kunnosta ja infran kehittämisenäkymien haasteista tuomalla esille rahoituksen niukkuuden ja nykyisen budjettirahoituksen ongelmat. Parlamentaarinen liikenneverkon rahoitusta pohtiva työryhmä esitti, että tie- ja rataverkon korjausvelan vähentämiseen tulisi osoittaa vuosittain vähintään 300 miljoonan euron lisärahoitus eli noin 1,3 miljardin euron vuosittaista perusväylänpidon rahoitusta.

- Maakuntia kannustettiin tuomaan liikennetarpeita esille tulevassa valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnittelussa sekä maakuntien omissa liikennejärjestelmäsuunnitelmissa.
- Ylimaakunnallista yhteistyötä tarvitaan sekä liikennejärjestelmäsuunnittelussa että tienpidossa. Maakuntia kannustettiin yhteistyöhön tienpidon järjestämisessä yhteistoimintana muiden maakuntien kanssa. Tarkoitus on muodostaa enintään 9 tienpidon yhteistoiminta-aluetta.
- Osa maakunnista on ollut aktiivisia laajakaistarakentamisessa. Laajakaistarakentamisen osalta maakuntia kannustettiin hyödyntämään olemassa olevia tukiohjelmia, joissa on vielä rahoitusta jäljellä. Samalla kerrottiin myös valmistelussa olevasta digitaalisen infrastruktuurin strategiasta, joka määrittää valtakunnallisen jatkokehittämisen suunnan nykyistä kunnianhimoisemmin. Monen maakunnan keskustelussa nousi esille myös digitalisaation, tekoälyn ja datatalouden mahdollisuudet.
- Saavutettavuudessa on tärkeää huomioida elinympäristöjen, liikennepalvelujen sekä digitaalisten ympäristöjen ja palvelujen esteettömyys, jota on kehitettävä systemaattisesti. Esteelliset elinympäristöt ja palvelut heikentävät väestön osallisuutta ja hyvinvointia ja sitä kautta alueen elinvoimaa.
- Maakuntien julkisen henkilöliikennepalveluiden (avoin joukkoliikenne, Kela-tuetut kuljetukset jne.) järjestämiseen tarvitaan uusia ratkaisuja, jotta saavutetaan kustannussäästöjä ja parempaa palvelua

2. Osaavan työvoiman saatavuus

Osaavan työvoiman saatavuus nousi vahvasti esille kaikissa keskusteluissa ja joillakin alueilla tämä näyttäytyy keskeisenä kasvun pullonkaulana. Kohtaanto-ongelmaan tarvitaan ratkaisuja. Työvoiman liikkuvuutta on edistettävä, myös kansainvälisen osaamisen houkuttelu (tähän liittyy alueellisia erityiskysymyksiä).

Maakunnat toivovat valtion yhteistyötä osaamisen ja elinkeinoelämän tarpeiden kohtaamisen haasteisiin vastaamisessa. Koulutuspaikkatarpeissa tulisi kyetä huomioimaan alueellinen tilanne ja erityispiirteet (samat perusteet eivät toimi kaikilla alueilla).

Huoli osaavasta työvoimasta ja resurssien riittävyydestä on yhtäläinen niin valtakunnan tasolla kuin alueellisestikin. Maakunnat ovat kiinnittäneet huomiota korkeatasoisen koulutuksen ja tutkimuksen tärkeyteen ja osaamistarpeen ennakointiin. Maakuntien kannalta tiivis vuorovaikutus alueen korkeakoulujen ja oppilaitosten kanssa on olennaista.

Valtion mahdollisuudet tukea alueen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä korkeakoulutusta toteutuvat OKM:n ja autonomisten korkeakoulujen välisessä ohjausmenettelyssä ja Suomen Akatemialta haettavan kilpaillun tutkimusrahoituksen muodossa. Käynnissä oleva korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiotyössä otettaneen käsittelyyn rahoitusmallit ja rahoituskriteerit. Maakuntien koulutukseen liittyvät tarpeet tulee kohdistaa koulutuksen sektorikohtaiseen valmisteluun. Tämän vuoden aikana tehdään korkeakoulujen sopimuskauden välitarkastelut yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

Ammatillisen koulutuksen tarjonnalla vastataan alueen työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeeseen. Koulutuksen järjestäjien uusien järjestämislupien tutkinnoista päättäessä OKM on arvioinut alueen osaamistarvetta ja koulutuksen järjestäjien edellytyksiä vastata siihen. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että se huolehtii toiminta-alueensa osaamistarpeeseen vastaamisesta yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Lisäksi koulutuksen järjestäjien tulee toimia yhteistyössä mm. muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Ammatillisen koulutuksen reformissa on kiinnitetty huomiota koulutuksen, työllistymisen ja nuorten muun elämän kokonaisvaltaisempaan huomioimiseen, ja tuetaan mm. työpaikalla tapahtuvaa oppimista aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista.

Johtopäätöksiä:

- Yritysten työvoimatarpeeseen vastaamisessa tarvitaan useita erilaisia ratkaisuja, jotka liittyvät mm. rekrytointipalveluihin, työvoiman liikkumiseen, osaamiseen, kansainvälisten osaajien hyödyntämiseen, työkykyyn ja kannustinloukkuihin.
- Toteutetaan toimenpiteitä, joilla samanaikaisesti vahvistetaan kasvupalvelumarkkinoita ja parannetaan kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa sekä kehitetään kasvupalvelukoulutuksia nykyisten työvoimakoulutusmallien ja uusien tarpeiden pohjalta. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen huomioidaan keskeisenä painotuksena uusien käynnistettävien kasvupalvelupilottien sisällöissä.
- Valmistaudutaan kasvupalveluihin kehittämällä osaamisen hankintaa alihankkijoilta ja toimittajilta sekä tukemalla pienimpien yritysten yhteistyöverkostojen rakentamista, jotta pienet yritykset pääsevät paremmin mukaan palveluntuottajiksi uusille markkinoille esim. HYTE-toimialalla.
- Kehitetään edelleen nopeita osaamisen päivittämisen työkaluja, kuten FEC-koulutuksia, rekrykoulutuksia ja muita työnantajien tarpeisiin räätälöityjä koulutusmalleja.
- Tehostetaan EURESin ja Talent Boostin kautta tapahtuvaa kansainvälisten osaajien houkuttelua yritysten kasvun tueksi. Valmistellaan allianssihanketta kansainvälisten osaajien rekrytointien tueksi ja suunnitellaan uudenlaista FEC-koulutusta (International Talent FEC-koulutus) kansainvälisten osaajien houkuttelemiseksi. Hyödynnetään maahanmuuttajia kulttuurillisina ja kielellisinä siltoina kansainvälisen osaamisen houkutteluun.
- Valmistellaan uusia toimenpiteitä positiivisiin ja negatiivisiin rakennemuutoksiin vastaamiseksi, joissa tunnistetaan valtakunnallisesti alueiden kasvun tukemiseksi toisaalta ne toimialat ja yritykset, jotka luovuttavat työvoimaa ja toisaalta ne, jotka kaipaavat uutta osaavaa työvoimaa kasvunsa tueksi.
- Osaavan työvoiman saatavuuteen ja kohtaanto-ongelmaan vastataan myös huolehtimalla alueen työikäisen väestön työ- ja toimintakyvystä. Sitä tuetaan varmistamalla sote-, kasvu- ja kuntoutuspalvelujen yhteensovitus alueella ja matala kynnys palveluihin työttömille ja muille työterveyshuollon ulkopuolella oleville henkilöille. Erityistä huomiota on kiinnitettävä nuorten ja maahanmuuttajien työ- ja toimintakykyyn. Palvelujen yhteensovittamisessa voidaan hyödyntää ja kehittää jo olemassa olevia rakenteita kuten työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua ja nuorten Ohjaamoja.

- Työvoimaa tulee tarkastella ihmislähtöisesti: perheiden mahdollisuudet, asuminen, muut sidokset - miten alueilla luodaan kokonaisvaltaista "tervetulopolitiikkaa"?
- Pk-yritysten liiketoimintaosaamisen tukeminen parantaa yritysten houkuttelevuutta osaavan työvoiman saamisessa ja osaavan työvoiman pysymiseksi yrityksissä. Pk-yritysten liiketoimintaosaamista voidaan tukea maakunnallisilla kasvupalveluilla (yritysrahoitus, kehittämispalvelut) ja myös valtakunnallisilla kasvupalveluilla. Pk-yrityksiä tulee myös kannustaa varautumaan tuleviin muutoksiin tukemalla niiden innovaatiokyvykkyyttä eli uusien innovaatioiden luomista ja niiden käyttöönottoa yritysten liiketoiminnassa.
- Luova osaaminen tai erilaisten osaamisten yhdistäminen edellyttävät alueilla vahvempaa hyödyntämistä. Luova osaaminen ja sen pohjalta uuden liiketoiminnan aikaansaamisessa, brändin rakentamisessa ja konseptoinnin osaamisessa on oleellinen osa osaavan työvoiman saatavuutta ja kestäväää kasvua.
- Vähän pidemmällä aikavälillä tulee tarkastella myös sitä, millä tavalla suhdannemuutosten johdosta vapautuvan työvoiman osaamista voidaan parantaa ja kouluttaa ns. uusille syntyville toimialoille, myös pk-yritysten itsensä toimesta. Tähän liittyen keskeistä on pk-yritysten työvoiman koulutukseen liittyvät toimet.
- Pitkällä aikavälillä vaikuttaviin toimiin liittyy ennakointityön tehostaminen ja säännöllinen yhteistyö TEMin ja OKM:n välillä. Osaavaan työvoiman saatavuuteen vaikutetaan kaikilla koulutusasteilla, varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen, kulttuuriin, nuoriin ja liikuntaan.
- Osaavan työvoiman saatavuutta tukevat toimenpiteet ovat päätettävänä hallituksen kehysriihessä osana muuta työllisyyspaketin valmistelua (04/2018).

3. Väestön hyvinvointi

Keskusteluissa nousi vahvasti esille väestön hyvinvoinnin vahvistaminen alueen voimavarana laaja-alaisesti. Tämä ei rajaudu pelkästään sotien rakentamiseen, vaan on olennainen osa maakuntien menestymistä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumiseen monialaisen maakunnan toimintana sekä maakunnan, kunnan ja järjestöjen yhteistyön muodostumiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota, koska sitä kautta saadaan hillittyä korjaavien palvelujen kustannusten nousua ja mahdollisesti myös kustannussäästöjä pidemmällä aikavälillä.

Työssäkäyvän väestön hyvinvointiin panostaminen tukee osaltaan työvoiman saatavuutta. Todettiin, että eri toimijoiden kumppanuuksien vahvistaminen, yhteistyön ja osallisuuden vahvistaminen eri keinoilla on olennaista. Väestöryhmien eriarvoisuuden lisääntyminen on huolestuttava kehitys ja siihen tulee kiinnittää huomiota kaikissa maakunnissa.

Kulttuurin, taiteen ja liikunnan keinot hyvinvoinnin tukemisessa tulivat keskusteluissa esille. Monilla alueilla on tähän liittyvää osaamista ja palveluita, joita voidaan hyödyntää enemmänkin paitsi hyvinvoinnin myös kilpailukyvyn lähteenä.

Johtopäätöksiä:

- Maakunnat hyödyntävät tietopohjaa alueen sisäisen ja väestöryhmien välisen eriarvoisuuden ja sen syiden tunnistamisessa. Tähän pohjautuen eriarvoisuuden kaventaminen on osa maakunnan strategiaa ja sen toimeenpanoa.
- Maakunnat huolehtivat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Tässä keskeisinä työvälineinä ovat alueellinen hyvinvointikertomus aluekehityksen työkaluna sekä monialaisuuden ja yhteistyön vahvistamisen toimenpiteet. Huolehditaan väestön toimintakyvystä osana maakunnan omaa toimintaa (esim.palvelut) sekä yhteistyössä kuntien, Kelan ja järjestöjen kanssa.
- Asukasosallisuuden vahvistaminen alueen eheyden tekijänä ja järjestöyhteistyö. Alueen väestön osallisuutta voidaan tukea osallisuusohjelmalla, jossa on määritelty osallisuuteen liittyvät tavoitteet, toimenpiteet ja resurssit sekä jaettu osallisuuden edistämiseen liittyvät vastuut. Esimerkiksi huomio nuorten maahanmuuttajien hyvinvointiin ja osallisuuteen on keskeistä useissa maakunnissa.
- Eri strategioiden ja tukiohjelmien valmistelussa voidaan tuoda esille kansalaistoimijalähtöinen kehittäminen osallisuuden vahvistamiseksi. Kansalaistoimijalähtöinen tai toisin sanoen yhteisölähtöinen kehittäminen on konkreettinen keino osallisuuden vahvistamiseksi ja hyödyn saamiseksi.
- Työikäisen väestön työ- ja toimintakykyä edistetään varmistamalla sote-, kasvu- ja kuntoutuspalvelujen yhteensovitus alueella ja matala kynnys palveluihin työttömille ja muille työterveyshuollon ulkopuolella oleville henkilöille.
- Väestöryhmien välisiä hyvinvointieroja on kavennettava: tämä edellyttää erojen tunnistamista maakunnassa hyödyntämällä olemassa olevaa tietopohjaa ja eroja synnyttäviin syihin puuttumista systemaattisesti. Huomion kiinnittäminen yhdyspintapalveluihin: esim. kasvu-, sote- ja kuntoutuspalveluiden yhteensovitus, lasten, perheiden ja nuorten palvelut, kotouttaminen; maakunnan, kuntien ja järjestöjen yhdessä toteuttamat palvelut väestön hyvinvoinnin vahvistamiseksi.
- Varmistetaan, että digitalisaation kehittämisessä on mukana myös esteettömyyden, saavutettavuuden ja osallisuuden vahvistamisen näkökulma.

4. Kestävän kasvun edistäminen

Keskusteluissa nousivat esiin uuden maakunnan monialaisuuden ja erityisosaamisten hyödyntäminen alueen kehittämisessä. Kestävän kasvun näkökulmasta erityisesti globaalisti näkyvät ja vetovoimaiset kaupunkiseudut ovat maakunnissa keskeisiä toimijoita ja osaltaan maakuntien elinvoiman vahvistajia – toimiva yhteistyö maakunnan ja kaupunkien kesken on edellytys menestymiselle.

Biotalous, matkailu, uusiutuva energia, palvelut ovat potentiaalisia aloja eri puolilla Suomea kestävän kasvun lähteinä. Kestävä kehitys ja erityisesti vähähiilisyys ja ilmastokysymykset olivat usein läpileikkaavasti esillä keskusteluissa osana kestävästä kasvusta, hyvinvoinnin edellytyksiä tai saavutettavuutta ja älykästä liikkumista.

Kiertotalouden mahdollisuuksien hyödyntäminen nousi esille lähes kaikissa keskusteluissa osana kasvun edellytyksiä, osaamistarpeita tai vähähiilisyiden edistämistä. Kiertotalouden läpimurrossa ja Suomen edelläkävijyydessä alueilla on tärkeä rooli. Monella maakunnalla on mahdollisuudet toimia kiertotalouden ja biotalouden edelläkävijöinä yhdistäen kaupunkien ja maaseutujen toimintoja ravinto- ja ravinnekierrossa. Kiertotalouden kehittämiseen tarvitaan kannustamista, kumppanuutta ja tartuntapintoja, jotta hallituksen kunnianhimoiset tavoitteet voisivat toteutua ja aluetaloudet vahvistua. Asia on huomioitu yleensä maakuntaohjelmissa ja maakunnilla oli kiertotalouteen liittyviä hankkeita, jotka kytkeytyvät usein maakuntien erityispiirteisiin ja vahvuuksiin. Alueiden on tärkeää seurata ilmasto- ja energiapolitiikan haasteita ja sen myötä avautuvia mahdollisuuksia alueiden kehittämiseksi. Keskusteluissa kiinnitettiin huomiota vähähiilisyystoimiin saatavilla olevaan EAKR-rahoituksen käyttöön.

T&K&I-toiminta, etenkin eri toimijoiden yhteistyöhön perustuva ekosysteeminen kehittäminen ja kehitysalustat (esille nousivat mm. kampusalueet, sairaalat, liikenneväylät ja juna-asemat) keskeisiä välineitä elinkeinoelämän uudistumisessa. Innovatiiviset julkiset hankinnat ovat maakunnissa vielä käyttämätön mahdollisuus. Myös kierrätysmarkkinoiden vahvistaminen ja siinä fyysisten ja virtuaalisten markkinapaikkojen luominen sekä pilotoinnit ja T&K-toiminnan vahvistaminen koettiin tärkeänä osana kiertotalouden kehittämistä ja uusien mahdollisuuksien avaamista.

Teollisuuden uudistuminen, jalostusarvon nostaminen ja yritysten innovaatiokyvykkyys ovat alueiden kilpailukykyyn ja hyvinvoinnin kannalta avainasemassa. Teollisuudessa tai innovaatiotoiminnassa ei ole erillistä maakuntasarjaa ja kilpailu on kansainvälistä. Uudistuminen edellyttää investointeja, uusien teknologioiden hyödyntämistä, uusia innovaatioita ja myös yritysten henkilöstön osaamisen jatkuvaa kehittämistä. Erityisesti pk-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistäminen sekä tiivis yhteistyö korkeakoulujen kanssa nostettiin keskusteluissa tavoitteeksi.

Digitalisaatio muutosvoimana tulee vaikuttamaan alueiden kilpailukykyyn merkittävästi tuotantosuunnasta riippumatta. Digitalisaation myötä alueilla tulee olla kykyä paitsi kohdata työn muuttuva rooli ja siitä aiheutuvat mittavat koulutustarpeet, niin myös tuotantoon ja asiakkaisiin liittyvän tiedon avaamat mittavat mahdollisuudet. Kysymys on ennen kaikkea kyvystä jalostaa tietoa kokonaan uusien liiketoimintojen avaamiseksi. Tekoäly ja IoT teknologioina kytkeytyvät tähän liiketoimintojen uudelleenorganisointiin, josta parhaimmillaan voi avautua kokonaan uusia alustatalouden ekosysteemejä.

Keskusteluissa kiinnitettiin huomiota myös kestävään aluerakennekehitykseen, ja siinä erityisesti saavutettavuuden ja keskustaupunkien merkitykseen ja kasvun hallintaan. Aluerakenteen kehittämisellä aluekehittämisen kontekstissa on merkitystä varsinkin työvoiman liikkuvuuteen ja osaavan työvoiman saatavuuden kannalta ja mahdollisuuksia alueiden vetovoimaan, verkostoitumiseen ja synergiaetuihin sekä myös vähähiilisyyteen ja ympäristön kestävyys.

Johtopäätöksiä:

- Tulevaisuudessa tarvetta joustavampiin rahoitusvälineisiin (koskee kansallisia ja EU-instrumentteja: koheesio ja 9PO).

- Teollisuuden uudistumiseen tarvitaan uusia keinoja digitaalisuuden, robotiikan, tekoälyn ja alustatalouden mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Huomioitava etenkin yritysten nopeasti muuttuvat osaamistarpeet.
- Ylimaakunnallinen yhteistyö – mahdollisuudet sekä maakuntauudistuksessa että yleisesti alueen menestymisessä. Tarvitaan myös yhteistyöhön tukevia rakenteita, verkostoja ja rahoitusinstrumentteja.
- Väestön hyvinvointi ja osallisuus ovat kestävän kasvun kulmakiviä. Aluekehittämisen näkökulmasta nämä on olennaista huomioida niin kasvupalvelujen osalta kuin mm. työssäkäyvän väestön hyvinvoinnin edistämisessä. Hyvinvointi on vahva alueellinen vetovoimatekijä ja hyödynnettävissä kilpailukyvyyn vahvistamisessa.
- Kasvupalvelut: Maakuntien on huolehdittava, että kasvupalveluilla tuetaan erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä. Tämä toteutuu varmistamalla, että maakunnalliset kasvupalvelut vastaavat erityisesti osatyökykyisten, vammaisten, pitkäaikaistyöttömien, maahanmuuttajien ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien palvelutarpeisiin. Lisäksi tarvitaan kasvu-, sote- ja kuntoutuspalveluiden yhteensovitus alueella, sekä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun ja nuorten ohjaamoiden toimivuuden varmistaminen em. kohderyhmille. Valtakunnallisten - etenkin Business Finlandin - ja maakunnallisten kasvupalvelujen yhteistyömuotoihin ja palvelujen saatavuuteen kiinnitettävä enemmän huomiota.
- Matkailun potentiaalin hyödyntämisessä keskeistä on taloudellinen, ympäristöllinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. Vastuullisen matkailun tavoitteena on tehdä paikoista sekä parempia asuin- että vierailupaikkoja.
- Kiertotalouden edistämisessä tarvitaan tietopohjan vahvistamista esimerkiksi alueiden sisäisistä ja välisistä raaka-ainevirroista, sekä verkostojen luomista koulutuksen, tutkimusten ja yritysten sekä myös julkisten toimijoiden välille. Kehittämistyössä tarvitaan myös alueiden välistä verkottumista ja kokemusten vaihtoa, mitä valtiokin voisi osaltaan edistää. Kiertotalous ja kehittyvä biotalous tuovat raaka-aineiden ja sivuvirtojen käyttöön uudenlaisia teollisen mittakaavan tuotantoketjuja, joita on tarpeen edistää ja joihin on tarpeen varautua.
- Biotalous on useimpien maakuntien kehittämisen kärkiä. Keskusteluissa nousi esiin kestävän metsä- ja maatalouden ohella tarve kiinnittää huomiota niihin mahdollisuuksiin ja potentiaaliin, joita luontomatkailu ja luonnon virkistyskäyttö sekä myös sininen biotalous ja kulttuuriympäristöt antavat aluetaloudelle, hyvinvoinnille tai maakuntien tunnettuudelle ja brändäykselle.
- Asumisen pullonkaulojen poistaminen on konkreettinen ja monilla alueilla - ei vain kasvavilla kaupunkiseuduilla - akuutti tarve, johon tarvitaan valtion ja alueiden toimia.

5. Horisontaalisuus, verkostot ja kumppanuudet

Sekä maakunnissa että valtion toimijoiden näkökulmasta ylimaakunnalliseen yhteistyöhön tarvitaan otetta erityisesti maakuntauudistukseen peilaten. Keskusteluissa nousivat esille maakuntien välisen yhteistyön tarpeellisuus, mahdollisuudet ja siihen liittyvät kysymykset maakuntauudistuksessa. Samoin korostettiin yliaalueellisen kehittämisen ja verkostojen

tarpeellisuutta yleisesti alueen menestymisessä. Tässä tarvitaan myös yhteistyöhön ja verkottumiseen tukevia rakenteita.

Kaupunkien, erityisesti suurten kaupunkien toimijarooli nousi esiin useissa maakunnissa. Kaupungit ovat aktiivisia innovaatioympäristöjen kehittäjiä, jotka muodostavat innovaatiotoiminnalle keskeisen sisällön maakunnassa. Myös maankäytön, asumisen ja liikenteen kysymykset kiteytyvät usein kaupunkeihin.

Johtopäätöksiä:

- Alueiden välistä verkostoyhteistyötä tukevan kehittämisrahoituksen tarve nousee esille
- Valtio voi myös omissa toimissaan huomioida alueiden yhteistyön paremmin, eikä ohjata pelkästään maakunta- tai toimijakohtaiseen valmisteluun
- Aluekehittämisen kannalta on olennaista alueen kyky hyödyntää sisäisiä kumppanuuksia. Toimijoiden välisen luottamuksen vahvistaminen ja valmistelun avaaminen yhteistyölle on edellytys alueen menestymiselle.
- Suurten kaupunkien ja valtion välillä on perusteltua, että aluekehittämiskeskustelun lisäksi kehitetään valtion ja kaupunkien välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Kaupunkipolitiikan välineet ja niiden tarve nousivat esille joko suoraan tai välillisesti joissakin maakunnissa.
- Uusimaa ja metropolialue ovat erityispiirteiltään selvästi muusta maasta poikkeavia. Jatkossa tulee pohtia, miten Uudenmaan erityispiirteet voidaan huomioida esimerkiksi pilotteja tai kokeiluja käynnistämällä. Uusimaa ja erityisesti pääkaupunkiseutu on monella tavalla kehityksen eturintamassa tai kohtaa keskeiset uudet ilmiöt ensimmäisenä.
- Onko aluekehityksen tilannekuvaa syvennettävä kaupunkien osalta?